

ПОЛИТИЧЕСКИЯТ ДИАЛОГ В МАКЕДОНИЯ СЛЕД ОХРИДСКИЯ ДОГОВОР

Благой Цонев

След като Македония се отделя от Югославия, тя поставя основите на нова държава, която е единствена по рода си в бивша Югославия. Отделя се не чрез война, а по мирен път, което е доказателство, че албанският фактор в страната ще играе голяма роля за бъдещето ѝ. Албанците получават всички права, които едно малцинство може да получи в една европейска страна. Албанците имат право да създават етнически политически партии, да участват във властта, както и да получават министерски постове. Във всички сфери Македония се развива много по-добре от останалите си съседи и уважава правата и свободите на малцинствата в страната.

В периода от 1991 до 2001 г. албанците могат да се образуват на алабански език в държавните университети, да изучават майчиния си език в училищата, както и да участват в държавната администрация. Във всички области албанците упражняват правата си също както македонците и както всички останали малцинства, които се споменават в македонската конституция (македонският народ и малцинствата, които живеят – албанци, сърби, роми, египтяни, власи, евреи, турци). Ако се вземат предвид и религиозните права и свободи, македонската конституция споменава, че в Македония религиозните групи изпълняват своите права чрез македонската православна църква, ислямската религиозна общност, евангелско-методистката църква, еврейската религиозна общност и католическата църква. Така че в конституционно отношение няма място за недоволство при упражняването на правата и свободите на малцинствата, които една малцинствена общност може да притежава в една суверена страна.

Именно поради уважаването на личните права и свободи на всеки един гражданин няма място за който и да е гражданин на Македония да се чувства ощетен или по-нисш от останалите.

След размириците в Косово, които водят до намесата на НАТО, в Македония се преселват чужди паравоенни формации, които действат на територията на страната и осъществяват нахлувания в Косово. Тъкмо тези паравоенни групировки, които не идват от Македония, тероризират местното население, което се намира до границата с Косово, и което етнически е албанско население. Оттук следва заключението, че суверенитетът на страната е нарушен от външни фактори, които идват от северната съседка.

Конфликтът, който започва през месец февруари 2001 г. и приключва през месец август 2001 г., внася в Македония едно ново държавно устройство, което и днес продължава да се гради и да бъде прецедент в Европа.

Наистина ли бе нужен този конфликт? След като положението на албанското малцинство не се променя коренно (с изключение правото на вдигане на националното албанско знаме), нужно ли бе хората да се борят за права и свободи, които вече притежават?

След като конфликтът между македонската армия и паравоенната формация ОНА приключва, се слага началото на една нова Македония. Македония, в която военните престъпници ще бъдат освободени и ще влязат в Парламента за доброто на народа.

През август 2001 г. в двореца Биляна в Охрид се подписва договор между македонци и албанци, един договор между четири политически партии (две македонски и две албански), договор, с който се слага началото на тази нова Македония, тази Македония, която става най-демократичната страна в Европа, Македония, която се превръща в страна с 5-6 конститутивни народи (елементи), езици и религии. Договор, който коренно променя Македония.

Охридски (рамков) договор

Охридският договор води до кардинални промени в политическия живот в Македония. За да се разбере сегашната политическа система на Македония, тя трябва да се свърже с реализирането на този договор, който коренно променя цялата политическа схема и устройство на Република Македония. За да се разбере сложното държавно устройство на Македония, трябва да се схване същината на Охридския договор, с който изцяло се променя не само македонската политическа сцена, но и животът на всеки един македонец, албанец и всички останали граждани на Република Македония. В самото начало Охридският договор се възприема много негативно от страна на македонския политически елит. Негативен се очертава характерът на договора, особено съдържанието му и как това ще се отрази върху македонската политика. Главната оценка е, че Македония завинаги напуска парламентарната демокрация и влиза в една сложна политическа система, в която решенията ще се взимат не на принципите на парламентарното устройство, а на принципите на консенсус, който ще се приема между албанските и македонските политически партии на власт.

Тези страхове се оказват верни. С осъществяването на този договор решенията от основно значение започват да се взимат не с парламентарно мнозинство, както е нормално във всяка една парламентарна демокрация, а с консенсус между най-големите политически партии в страната, които

са две македонски (ВМРО-ДПМНЕ и СДСМ) и две албански (ДПА и ДСИ). Това следва от факта, че парламентарната демокрация (мнозинствена интерпретация на демокрация) е добра за хетерогенните общества, които в парламента са представени от няколко политически партии, от които по-малката част имат мнозинство и създават правителство, което е много по-стабилно и е сравнително по-ефикасно. В Македония около 35% от гражданите принадлежат към по-малките етнически общности, сред които доминиращи са албанците. След изборите, проведени на 1 юни 2008 г., в македонското събрание влизат 17 политически партии, от които само 4 имат министерско място, а на другите са предложени по-ниски позиции във властта. Също така за македонските избиратели са важни не само политическите позиции и идеологии, но и етническата принадлежност и предназначеност на политическите избори. Това се обяснява от факта, че македонското общество е главно двуизмерно (като най-големите общности са тези на македонците и албанците).

Като заключение може да се каже, че ако се вземат предвид тези разлики и фрагментираността на обществото, самата страна няма да клони към парламентарно устройство, а ще се създаде една нова форма на демокрация, в която решенията ще се вземат не на принципа на мнозинството, а на принципа на политическия диалог и етническата застъпеност на общностите във властта. И това само по себе води до факта, че в Македония след Охридския договор един избирател не може да се определи за консервативен, либерален или социалистически, а за етнически избор. Това доказва, че политически идеологии не съществуват. Оттук следва, че в коалиция влизат християндемократи и либерали (което би било идеологически абсурд), социалдемократи и консерватори, както и албанската партия (която, освен че залага на правата на албанското малцинство, обикновено не се придържа към някоя от политическите идеологии).

Както обичат да казват македонските политолози: ***“Парламентарната демокрация гарантира ефикасност, но в страна, в която съществува фрагментираност на обществото, етническият консенсус е най-добрият вариант за поддържане на стабилността на страната”***.

Пародията в македонската демокрация идва именно с реализирането на Охридския договор. След постигането на консенсус между македонци и албанци парламентът приема около 100 закона за няколко дни.

Според някои македонски политици ефектите от осъществяването на Охридския договор са, че той подобрява качеството на македонската държава. Македонската демокрация се развива положително най-вече в следните насоки:

1. увеличаване на възможностите за включване на

малцинствата в държавното управление чрез промени в конституцията, с които се гарантира участието им в държавните институции;

2. засилване на защитата на правата на малцинствата чрез новите закони за език, символи и механизъм на двойно мнозинство при гласуване или т. нар. *Бадентерово мнозинство*, което създава ново териториално деление на страната и усилва процеса на децентрализация;
3. създаване на нови институции, чрез които в бъдеще да се управляват междуетническите отношения в Македония.

Следователно може да се каже, че Охридският договор определя Македония като консенсуална демокрация, но и обективно казано, парадигмата на консенсуалната демокрация се доближава до македонската реалност.

С излизането от кризата през 2001 г. осъществяването на Охридския договор става чрез **лидерски срещи** (срещи на лидерите на четирите най-големи македонски партии, две македонски и две албански, и президента на страната), което само по себе е един класически пример за консенсуалната демокрация. Тази институция, означена като *лидерска среща*, се оказва полезна в страна, в която съществуват 3 или повече етнически групи с приблизително равно по численост население. Участващите лидери са представители на тези малцинствени групи и имат най-голямата политическа власт в страната заедно с останалите институции в нея. Те взимат най-значителните решения за страната, но също така са и най-големите управители на етническите отношения в страната. От друга страна, договърът води до институции на консенсуалната демокрация, което означава, че останалите институции са маргинализирани на местно равнище, а за управлението с етническите различия съществуват отделни институции в рамките на Парламента.

Като заключение искам да кажа, че в момента в Македония съществуват паралелни политически процеси на парламентарна и консенсуална демокрация. Това означава, че лидерските срещи прерастат в централна политическа институция, докато промените, които се предвиждат чрез Охридския договор, остават на заден план. Лидерите, участващи на тези срещи, са от голямо значение за вземането на решения. Но самите срещи не са само начин за премахване на етническите различия, а платформа за огласяване на политическите интереси и решения.

След като лидерите стигнат до решение, то трябва да се потвърди официално от парламента, но актьорите и механизмите на парламента са лишени от политически намеси, защото политическото решение вече е взето от страна на лидерите на политическите партии. По този начин политическата власт за вземане на решения е непропорционално

концентрирана в ръцете на лидерите на четирите политически партии. Това означава, че моментът на вземането на решения е извън политическите стандарти, приети в парламентарната демокрация.

Следователно всеки един аналитик може да забележи, че приложението на Охридския договор става по модела на лидерските срещи – консенсуалната демокрация. При нормални условия тези лидерски срещи дават право на лидерите на политическите партии да взимат решения и да диктуват парламентарната процедура в страната.

Това, което се говори, е, че в началото на 2009 г. осъществяването на Охридския договор ще приключи. Но Македония няма да приключи с това. В Македония предстои да се направят още много неща, за да може страната най-после да тръгне по пътя на сигурността и икономическото развитие. Неща, които е нужно да се изпълнят с една и единна цел, цел, за която бленува всеки един македонец – вечен мир.

Очевидно е, че постигането на този мир ще създаде една нова страна, в която всеки ще е свободен да прави каквото пожелае.